

Memòria de Mn. Vicent Serra i Orvai

Conversa amb Mn. Josep Planells Bonet

per Marià Torres Torres

Al llarg d'aquestes línies presentam una llarga conversa que vàrem poder mantenir amb Mn. Josep Planells Bonet, escriptor i rector de la parròquia de Sant Rafel; un home dotat d'una memòria prodigiosa que va conèixer i tractar personalment Vicent Serra i Orvai, durant els anys que aquest era rector del Seminari d'Eivissa. Els lectors podran trobar informació inèdita referida a l'eminent filòleg, astrònom, sacerdot: les seues amistats, l'afecció a la música, records d'Alcover i de la seua estada al Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana, celebrat a Barcelona l'any 1906.

P: Quan vàreu conèixer Vicent Serra i Orvai?

R: El vaig conèixer quan jo vaig entrar al Seminari d'Eivissa. Aleshores ell era el rector, el curs 1938-39.

P: Quin record en guardau, d'aquella primera vegada que el vàreu veure?

R: Era un home gros... amb una bona panxa, eh? Un home molt alt, molt gros.

P: Us havia parlat mai de qui eren els seus mestres quan va entrar al Seminari?

R: No, no n'havia parlat gaire, d'aquells anys. Record que deia que quan ell va entrar al Seminari, un capellà que li deien Forn Nou l'havia fet llegir en llatí, i com que es veu que en sabia, de llatí, eh?, li va dir: *Basta, basta, basta...*! Perquè ell havia estat amb un blanc capellà, que ja li havia fet llegir la missa i coses així... I em pareix que era una de les condicions que posaven quan s'havia d'entrar al Seminari.

P: I altres mestres?

R: Crec recordar que parlava de don Vicent Riera "Forn Nou", que devia fer gramàtica. Don Joan Palau, que era professor de Sagrada Escriptura i també va ser rector, potser just abans de ser-ho ell. El bisbe Torres Ribas "Batlet" feia llatí i era autor d'un *Prontuario de Gramática Latina*. Don Joan Marí "Barber", que era vicari capitular, i don Joan Tur "Corb", que feia teologia i també va ser rector.

P: Quin tracte tenia amb els seminaristes?

R: Era un home recte, metòdic. I reflexiu. Era un home bo, però a vegades tenia envets. La seua expressió particular record que era *muchacho* o *chico*, perquè ell ens parlava en castellà, aquells anys.

P: Mai no us havia parlat de qüestions de llengua catalana o de quan havia anat al Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana, l'any 1906?

R: Sí, contava que n'Alcover l'havia convidat a anar allà i que hi va tenir unes ponències. Sempre contava que ja s'acomiadaven i a la muntanya del Tibidabo

Teodor Llorente va recitar aquests versos que jo els vaig apuntar i encara me'n record:

*Germans de la gloriosa Catalunya,
els de l'illa daurada i del Rosselló,
els de l'Alguer que separa el mar i*

*[allunya,
però l'oblit del vostre origen no.
Per a record d'aquest venturós dia,
per la partida solament amarg,
València una abraçada us envia
arborant en un penó de germania
la llengua d'Ausiàs March.*

P: I del contacte amb Alcover, us n'havia parlat mai?

R: Sí, record que deia no sé què... Sí, una de les coses que deia sempre n'Alcover quan venia a Eivissa era: *Que ha cornat ja es vapor?* Aquesta era una de les frases que don Vicent Serra contava de n'Alcover.

P: I us havia parlat mai de Mn. Griera i d'en Moll?

R: D'en Griera no; d'en Moll deia que era un dibuixant i que havia estudiat al Seminari de Menorca.

P: I altres coses sobre la llengua catalana d'Eivissa?

R: Sí, a vegades parlava sobre pronunciació i qüestió de síl·labes. Quan llegia vers deia que sempre s'havia de tenir molt en compte. Ell va fer uns "gotxos" per cantar-los amb les caramelles, per als seus germans; jo no sé qui els deu tenir... Els seus nebots, que eren caramellers, els devien cantar.

P: Quina relació tenien Vicent Serra i Isidor Macabich?

R: Eren amics, però es tenien una mica calats. Tenien caràcters diferents. Un professor mallorquí, n'Ollers, els definia com una figura gòtica a Isidor Macabich i com una figura barroca a don Vicent Serra. Don Vicent Serra tenia un estil molt "rimbombant". El bisbe li va manar que, com a rector, cada mes havia de fer una plàtica als seminaristes, i ell la preparava, l'escrivia i la llegia en castellà, perquè el bisbe Frit li va privar parlar en català; s'havia de parlar castellà sempre, fins i tot a l'hora de l'esplai: *¿No sabes que el Sr. Obispo lo ha prohibido?*, deia per recriminar qui parlàs català. Ja eren uns altres temps de quan venia n'Alcover per aquí.

Quan va venir el bisbe Salvi Huix hi va haver un altre moment d'exaltació del català. Va ser quan es va publicar el *Catecisme de sa Doctrina Cristiana*, i altres coses; es Fontasser, per exemple, també va escriure coses en eivissenc..., va escriure poemes...

P: I on ho va publicar?

R: Jo no ho sé, si a la revista *Excelsior* va publicar alguna cosa. Eren els anys trenta i don Vicent Serra era rector del Seminari. El *Catecisme* va sortir després del Sínode Diocesà, el promotor del qual va ser don Vicent Serra. Ell era amant de les formes eivissenques i per això al *Catecisme* n'hi quedaren i jo li ho havia sentit a comentar: en dir el parenostre en català, quan diu *El nostre pa de cada dia...*, el *Catecisme* diu *Nòstron pa de cada dia*, i ell havia observat aquestes variants... Va ser defensor d'aquestes formes, com *que estau en lo cel*. Ja coneixeu quin és el seu criteri lingüístic; en aquella ponència les té contra els de Vila...

P: I de l'experiència de lectura de don Vicent Serra, què en recordau?

R: Ell es va llicenciar en Teologia a Toledo. Hi havia el cardenal Reig, un cardenal que havia set casat i tenia dos fills, i era amic seu. Em pareix que li varen dar *Meritissimus nemine discrepante*, o això deia ell. I de lectures, coneixia les obres d'astronomia, ara altres obres... Ell també era amant de la literatura, li

L'església de Sant Jordi, poble natal de Mn. Serra i Orvai, en una foto dels anys trenta. (Eivissa Antiga, 1999, Grup IF.)

agradaven poetes que no són de primera talla, d'aquesta gent del segle XIX, com el pare Coloma, Cortés, alguns eren polítics també... Zorrilla. Hi havia els romàntics anticlericals, que no els devia llegir... Segurament coneixia els versos de Costa i Llobera, de Verdaguer. A la biblioteca del Seminari hi havia el fons donat pel bisbe de Sió, César Cantú, la seua història universal.

La biblioteca de don Vicent Serra va anar a parar allí, al Seminari, però, la seua correspondència, va dir que la cremassin. Tenia estanteries plenes de lligalls de sobres de cartes. A mi me n'havia llegit algunes: una polèmica que havia tengut amb un... Escrivia quan trobava una minuciositat: va trobar una vida de Jesucrist de Fernández Truyols, un jesuïta, la llegiren al menjador i el dia que llegien l'hora que Jesucrist va morir, don Vicent va dir: *Repita!*, i aquell ho va repetir. Llavò, en sortir del menjador ell mateix va agafar el llibre i se l'endugué per estudiar-lo a fons; deia que no podia ser, que estava equivocant, perquè el temps... I quan ho va tenir ben aclarit, va escriure al pare Fernández Truyols, i aquest va respondre que ell ho havia tret d'una revista consultada a la Biblioteca Vaticana, i aquell va dir que ho havia buscat i no havia trobat res, i llavò ho va dir el director de la Vaticana, que ja tenia vuitanta anys; de fet, tots tres tenien vuitanta anys. Record

que aquella carta estava escrita en italià... Tenia correspondència freqüent amb Federico Armenter de Monasterio, un astrònom, director de la revista *Ibérica*. També era molt amic del pare Rodés, director de l'Observatori de l'Ebre, que va morir a Mallorca, a Binieraix, a la finca de can Sáez. Més endavant, del pare Romanyà, jesuïta. I també era amic del pare Ignasi Puig, astrònom molt erudit; va venir a Eivissa convidat per ell a predicar una novena a la Puríssima. Amic de Jesús Simón, autor de *A Dios por la ciencia*. També era amic del director de l'Observatori de Geofísica de l'Argentina.

Record que també havia compost en música un gloriapatri i una avemaria que li va harmonitzar un músic valencià que li deien Ripollès.

P: Sabia llengües modernes?

R: Don Vicent Serra sempre contava que havia començat a estudiar astronomia amb un llibre escrit en francès. Llatí, per descomptat que en sabia molt. I de grec...: era professor nostre, de grec, durant tres cursos; sempre deia que l'havia après en una setmana de classe que li havia fet un jesuïta.

P: Voleu afegir alguna cosa més?

R: No, jo crec que hem de recordar don Vicent Serra també com a músic, tenia nombrosos amics músics, com el mestre Nemesio Otaño. ■